

Falstad Kunst er et kunstprosjekt som vil bli gjennomført ved Falstadsenteret i Nord-Trøndelag i 2009 og 2010. Prosjektet er initiert av KORO (Kunst i offentlige rom, tidligere Utsmykkingsfondet). Følgende er hentet fra Kunstplanen.

Falstad og KORO

I forbindelse med Statsbyggs planer om rehabilitering og ombygging av Falstadbygningen ble det i 2002 avsatt kr. 692.000 til utsmykking. Samtidig ble kunsthåndverker Søren Ubisch oppnevnt som kunstnerisk konsulent i et forprosjekt som ble finansiert av Utsmykkingsfondet. Han leverte sin rapport i mai 2004. Hovedkonklusjonen i forprosjektet er en anbefaling om at man bør styrke Falstad som symbol ved at "utsmykkingen av Falstad knytter seg opp mot temporære kunstprosjekter". Og: "Kunsten behøver derfor ikke å være knyttet til det konkrete stedet Falstad for å "være om" symbolet Falstad, kanskje heller tvert om. Hvis Falstad kan "eksportere" et meningsinnhold i form av kunst, ville dette gi senteret et nedslagsfelt for sin virksomhet med nye og utfordrende muligheter."

Billedkunstner Per Formo ble oppnevnt som kunstnerisk konsulent for prosjektet i februar 2005. Billedkunstner Anne Helga Henning ble deretter engasjert som andre-konsulent. Prosjektgruppen for Falstad Kunst består i tillegg av Tone Jørstad (direktør, Falstadsenteret), Ingeborg Hjort (konservator, Falstadsenteret) og Ulla Angkjær Jørgensen (førsteamanuensis i kunsthistorie ved NTNU).

Falstad og samtidskunsten

Falstadsenteret er en viktig institusjon i et nasjonalt perspektiv. Senteret inngår også i et omfattende nettverk av internasjonale samarbeidspartnere som opererer innenfor samme fagfelt. Kombinasjonen av dokumentasjon av og forskning på krigens fangehistorie, og funksjonen som studiesenter for krigens fangehistorie, erindringskultur og menneskerettigheter, gjør Falstadsenteret til en institusjon som kan sette erfaringene fra andre verdenskrig i sammenheng med konfliktsituasjoner og menneskerettsspørsmål i verden i dag. Dermed kan senteret bidra til en bevisstgjøring av etiske og politiske problemstillinger som kan gi ny forståelse av både historien og samtiden.

Kombinasjonen av et fysisk sted med en dramatisk historie, og et allment arbeidsfelt av etisk, juridisk og politisk art, gjør også Falstadsenteret og stedet Falstad til en interessant kontekst for kunsten. Man har de siste 10 - 15 år sett en økende interesse

for politiske og etiske problemstillinger i samtidskunsten. Den sterke interessen for dokumentariske og journalistiske strategier i kunsten vitner også om det samme: en økende vilje fra kunstnerne side til å engasjere seg i 'samfunnsdebatten' - til å bidra til en bredere demokratisk diskusjon om viktige samfunnsspørsmål.

Vi ønsker at kunstprosjektene på Falstad skal utvikles i et møte mellom Falstad som sted og historie, kunstnerne, prosjektgruppen og staben på Falstad. På denne måten håper vi at kunsten skal kunne fungere som et verktøy som kan avdekke og synliggjøre noe av den kompleksiteten som ligger i stedet - og at den vil kunne gjøre dette på måter som åpner for en sterkere forståelse av både historie og samtid - og av forholdet mellom samfunn og individ.

Kunsten har flere kvaliteter som kan være viktige supplerende og utvidende bidrag til virksomheten ved Falstadsenteret. Den personlige henvendelsen som kunsten representerer kan åpne andre rom enn den akademiske historiske fremstillingen. Kunst representerer ikke andre enn enkeltmennesket. Kunstens billedspråk og det kunstneriske uttrykkets mangetydighet kan også skape en produktiv usikkerhet i forhold til antatt kjente forhold og spørsmål. Kunstens mulighet til å forene ulike elementer og nivåer, ulike evner og kunnskaper i en større totalitet, kan gi sterkere opplevelse og involvering og åpne større refleksjonsrom enn de fleste andre former for kommunikasjon.

Det er også et sentralt moment at kunsten er en svært viktig dimensjon ved det å være menneske - kunst er menneskets refleksjon over hva det vil si å være et menneske. Dermed er kunsten selv en viktig del av de verdiene som Falstadsenteret skal arbeide for.

Konteksten styrer meningsdannelsen i kunsten. Og konteksten 'Falstad' rommer en stor utfordring til og mulighet for dagens kunstnere.

Prinsipper og målsettinger for kunstprosjektene ved Falstad

"Kunst og politik har det tilfælles, at de forandrer vores opfattelse af, hvad der er

muligt.” Jaques Rancière

Vi vil initiere en serie med ulike kunstneriske prosesser ved, omkring og ut fra Falstad. Målet er å realisere kunstprosjekter som tar utgangspunkt i Falstad både som fysisk sted, som historie og som institusjon idag. Vi vil invitere kunstnere til å delta i utviklingsprosesser mer enn å bestille ferdige verk. Kunstnerne skal komme til en åpen situasjon hvor de har reelle valgmuligheter og kan utvikle sine idéer i dialog med Prosjektgruppen og eventuelt staben på Falstad.

Vi ønsker å involvere kunstnere som kan være lyttende og mottakelige for rommenes og situasjonens signaler - og som samtidig kan lage selvstendige kunstuttrykk uten å 'legge seg flat' for situasjonens tyngde eller krav.

Kunstprosjektene bør finne sine egne tidsforløp. Vi vil altså i utgangspunktet verken definere prosjektene som temporære eller permanente men la hvert prosjekts egenart (iallefall til en viss grad) bestemme fremdriften og varigheten. Likevel vil det være ønskelig at kunstprosjektene er aktive og tilgjengelige i perioden mai/juni – september/oktober slik at deltakerne på seminaret kan møte prosjektene.

Falstad er i høy grad preget av tidsforløp og transformasjon over tid. Og slik stedet fremstår idag er det tydelig bygd opp rundt troen på en vital diskurs mellom fortid og fremtid. Dette er en tydelig endring fra tiden før Falstad ble et menneskerettighetssenter, da det mest påfallende ved stedet var fortiden (hovedsakelig krigshistorien). Dette faktum gjør at TID vil kunne bli et interessant tema for kunstprosjektene - som en viktig dimensjon ved siden av det mer tradisjonelle tema STED.

Vi ønsker generelt å fokusere på kunst med et estetisk, sansbart materielt nærvær og uttrykk. Dette fordi vi tror at det vil være svært viktig at den kunsten som presenteres kan kommunisere med et bredt publikum uten spesielle forkunnskaper - og fordi vi tror at kunst med denne kvaliteten har gode forutsetninger for å skape opplevelse og refleksjon i forbindelse med Falstad.

Falstad som sted fører oss inn i grunnleggende etiske problemstillinger. En

innfallsvinkel til slike problemstillinger er at de ligger så dypt i oss at det kan være fruktbart å forholde seg til disse i et annet uttrykk enn det verbale. "Sansespråket" synes å ha en produktiv åpenhet i seg, og kan kommunisere på en skånsom og antiautoritær måte. En kunstnerisk utforskning av en slik art vil kunne utvide diskursen ved Falstad ytterligere.

Ved å bringe kunst inn i konteksten "Falstad" oppretter man en spenning mellom det estetiske og det etiske. Både de etiske spørsmålene selv og forholdet mellom kunst og etikk er tema vi ønsker å behandle - i kunstprosjektene og i seminar, foredrag og samtaler.

Generelt kan det sies at Falstad som sted og historie har svært mange lag. Og det er tydelig at det finnes både åpne og skjulte sammenhenger og spenninger mellom de ulike lagene. Dette betyr at Falstad kan være et viktig felt for kunstnerisk utforskning - og at kunstprosjekter på Falstad også vil kunne være en viktig prøve på kunstens muligheter og betydning idag.

Mål:

Kunstprosjektene ved Falstad skal

- markere Falstad som et sted for kommunikasjon, for møter mellom mennesker og kunst, og mellom idéer, erfaringer og meninger
- være et supplement i formidlingen av Falstadsenterets fagområder: krigens fangehistorie, erindringskultur og menneskerettigheter
- bidra til refleksjon og diskusjon omkring kunstens funksjon og rolle i møte med aktuelle samfunnsmessige problemstillinger

Kunstens integritet

Kunstprosjektene ved Falstad etableres som en selvstendig kunstnerisk virksomhet

som kommer som et supplerende tillegg til senterets ordinære virksomhet. Vi ønsker å ivareta kunstens integritet og egenart som en forutsetning for dens utsagnskraft. Det viktigste som skjer ved at man bringer inn kunstnere til Falstad er at man involverer et annet blikk og en annen tilnærming. Det vil være avgjørende at det finnes rom for alternative tolkninger og oppfatninger, ytringer som eventuelt kan gå på tvers av det politisk korrekte og 'den gode konsensus'. Kunsten kan her komme til å stå som eksempel på retten til å tenke annerledes og på motet til å stå for sitt syn. Dette betyr selvfølgelig ikke at vi vil oppfordre til provokasjoner eller bevisst søke konflikt - men det er en bevisstgjøring av kunstens og kunstnerens posisjon i forhold til Falstadsenteret.

Prosjekter

Det vil bli 1-2 selvstendige delprosjekter hvert år i 2009 og i 2010 som vil bli utviklet etter lukkede idékonkurranser. I utgangspunktet ønsker vi å gi kunstnerne frihet og å bruke tid på utviklingsprosessen fra prosjektidé til gjennomføring. Vi vil etterstrebe at det skal være variasjon i omfang, medier, uttrykksform osv. Stedet har ikke rom (iallefall innendørs) for fysisk store enkeltprosjekter eller særlig mange prosjekter samtidig, og det er viktig å unngå at kunsten stiller seg i veien for hovedaktiviteten ved senteret.

Dette vil bli gjennomført i 2 omganger, i 2008-09 for kunstnere bosatt i Norge, og i 2009-10 for kunstnere bosatt i to land som hadde mange fanger i Strafgefengenenlager Falstad under krigen: Polen og Serbia (for disse kunstnerne vil det ikke bli arrangert konkurranse).

Vi ønsker å bruke det innsendte materialet (prosjektforslagene) - i tillegg til de realiserte prosjektene - til å belyse potensialet for kunst ved Falstad. Forslagene vil bli vist på en egen utstilling og publisert på nettsiden, og alle forslag vil bli presentert på seminaret.

Formidling, refleksjon, diskusjon

Vi ønsker å invitere aktivt til refleksjon, diskusjon og meningsytring omkring

kunstprosjektene. Det må eksplisitt sies at kunsten er åpen for diskusjon, at den representerer innspill med forslagskarakter, at den ikke hevder å eie sannheten men at den er et verktøy for tanken.

Det er et bredt publikum som kommer til Falstad, og de kommer nå for å se stedet, utstillingen og skogen. Publikum består av skoleklasser (ungdomsskole og videregående), grupper av studenter, pensjonistgrupper og enkeltpersoner med interesse for stedet og historien. Kunstprosjektene vil henvende seg til disse som likevel kommer til stedet - og de vil også kunne trekke til seg et publikum som ellers ikke ville kommet, i tillegg til nye besøk av de som har besøkt stedet tidligere.

I 2007 var det til sammen 12178 besøkende ved senteret. Av disse var det 2852 elever i ungdomsskole (9. og 10. trinn), 155 konfirmanter, 560 elever i videregående skole og 40 studenter fra høyskole. Til sammen blir det 3607 besøkende ungdommer. Pensjonistgrupper utgjorde 977 personer, ulike organisasjoner/næringsliv 2672 og enkeltbesøkende 4305 personer. Alle disse - men spesielt ungdomsgruppen - vil være målgruppe for kunstprosjektet, i tillegg til et nytt kunstinteressert publikum.

Det vil bli arrangert to åpne seminarer eller workshops (i september 2009 og 2010, som avslutning av visningsperiodene).

Materiale fra seminarene og informasjon om og dokumentasjon av prosjektene mm. publiseres på prosjektets nettsider.

Det vil bli produsert egne kataloger hvert år.